

Socialdepartementet
S2020/02841/FS

Remissvar
ORU 2020/02660
Kerstin Nilsson
2020-08-25

Remissvar - God och nära vård, en reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem (SOU 2020:19)

Örebro universitet har med intresse tagit del av huvudbetänkandet ”God och nära vård - en reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem (SOU 2020:19)” från utredningen ”Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01)”. Utredningen för en noga genomtänkt och angelägen diskussion rörande behovet av ett systemskifte i hälso- och sjukvården, som i många avseenden berör samhället i stort. Från Örebro universitets sida väljer vi dock att i vårt svar fokusera på de delar av betänkandet som rör forskning och utbildning och de förslag som läggs fram inom dessa områden.

Utbildning och kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården

Utredningen för fram kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården som en central och avgörande faktor för hälso- och sjukvårdens utveckling i stort och möjligheten att genomföra en omställning mot den nära vården. Kompetensförsörjningen har av flera aktörer identifierats som en av nyckelfrågorna framöver och det nyligen bildade nationella vårdkompetensrådet lyfts i utredningen som en viktig aktör för att driva kompetensförsörjningsfrågan. Rådet har bland annat i uppdrag att långsiktigt samordna, kartlägga och verka för att effektivisera kompetensförsörjning av personal inom hälso- och sjukvården. Rådets uppdrag ska inriktas på de professioner eller kompetenser som kräver högskoleutbildning.

Utredningen lyfter som problem att huvudmännens ansvar för utbildning, den verksamhetsförlagda utbildningen som utgör betydande delar av alla professionsutbildningar inom vården, idag inte är reglerat i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) utan grundas i avtal och överenskommelser. Utredningen menar att detta kan medföra att utbildningen kommer i skymundan i situationer där prioritering av uppdragen behöver göras. Utredningen lyfter också studenternas behov av att under utbildningen få möjlighet att utbildas i personcentrerad, interprofessionellt lärande, systemkunskap, digitalisering och förebyggande och rehabiliterande arbetssätt, och vikten av att studenterna möter detta under verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Vårdens hela verksamhet, inom region och kommuner, behöver således finnas tillgänglig för utbildning.

Utredningen föreslår att det uppdrag som åvilar regioner och kommuner att medverka i utbildning, varmed främst VFU avses, och som idag regleras i överenskommelser och andra avtal ska tydliggöras genom ett i lag reglerat ansvar. En ny bestämmelse föreslås införas i 18 kap 4§ HSL där det ska anges att regioner och kommuner ska säkerställa att utbildning sker i den hälso- och sjukvård de ansvarar för.

Örebro universitet tillstyrker detta, VFU utgör en betydande och mycket viktig del av utbildningen inom legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården och alla studenter måste kunna garanteras en ändamålsenlig VFU. Idag är det alltför ofta som problem uppstår inför fördelning av platser, även om avtal finns, och förhandlingar kan bli aktuella inför varje termin. Detta riskerar att driva en negativ utveckling. Hälso- och sjukvården har behov av utbildade medarbetare, där utökning av utbildningsplatserna efterfrågas av olika aktörer. För lärosätena är det i dag vanligen inte möjligt att utöka antalet platser då VFU-platser saknas. Ett tydliggjort ansvar för att säkerställa VFU-platser där hela hälso- och sjukvården tas i anspråk, när det är ändamålsenligt och lämpligt, är en förutsättning för en modern utbildning inom hälso- och sjukvårdens professionsutbildningar. Det är självfallet även med en reglering i lag fortsatt viktigt med samverkan mellan huvudmännen och lärosätena ang. omfattning, innehåll, lämpliga placeringar osv.

Utredningen föreslår även ett tydliggörande av primärvårdens utbildningsuppdrag genom ett införande i 3 kap 1 § i Hälso- och sjukvårdsförordningen. ”Det ska ingå i primärvårdens grunduppdrag att medverka till utbildning av de professioner som förekommer i primärvården”

Örebro universitet har inga invändningar mot detta, även om vi menar att detta torde vara givet om paragrafen i HSL enligt ovan införs. Primärvården utgör dock en mycket viktig del i legitimationsgrundande utbildningar inom hälso- och sjukvården och omfattningen av VFU i primärvården har bedömts behöva öka med hänsyn till strukturförändringar i vården, vilket gör att vi som lärosäte ställer oss bakom förslaget.

Avseende fortbildning är lärosätenas roll idag begränsad och bedrivs, om det ges i lärosätenas regi, vanligen som uppdragsutbildning. Utredningen argumenterar för att det vore mer ändamålsenligt om universitet och högskolor genom den statliga skattefinansieringen ”hade förmåga och resurser att tillhandhålla reguljära utbildningar för att tillgodose samhällets behov hellre än att regioner och kommuner behöver köpa uppdragsutbildningar”. Som lärosäte ser vi det som önskvärt att universitet och högskolor får en större roll i fortbildning för hälso- och sjukvårdens professioner, men i dagsläget ser vi stora svårigheter att planera utbildningar för fortbildning om det inte finns ett definierat behov, med angivna volymer och säkerställd finansiering. Denna fråga kräver en djupare analys innan den enligt vår bedömning kan tas vidare. Till dess är bedömningen att med de skiftande behov som föreligger, är ännu uppdragsutbildning den mest ändamålsenliga formen för fortbildning.

Undersköterskeyrket, som kommenteras i utredningen, är i dag inte ett reglerat yrke. Utbildningen ges inte vid universitet eller högskolor, utan inom gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram, även om andra ingångar till yrket finns. Utredningen ”Reglering av yrket undersköterska” har identifierat relativt stora brister i kompetensnivå som man menar beror av att yrket hittills varit oreglerat. Denna utredning är för närvarande ute på remiss och vi väljer att inte kommentera detta vidare här utan hänvisar till kommande remissvar.

I utredningens konsekvensanalys av de lagda förslagen till förändring i HSL och förordningen påtalas att förslagen främst tydliggör det uppdrag som i dag regleras i avtal och överenskommelser mellan huvudmän och lärosäten och således inte utgör ett nytt åtagande i sig.

Förslagen syftar till att kunna tillhandahålla VFU-platser och en mer jämn fördelning av dessa, men syftar i sig inte till att utöka antalet studenter. Från Örebro universitet vill vi framhålla att eventuella uppdrag till lärosätena att utöka antalet studerandeplatser inom bristyrken i hälso- och sjukvården endast är möjligt att genomföra om antalet VFU platser kan garanteras.

Vi har förövrigt inga invändningar mot denna konsekvensbeskrivning, för lärosätets del ger det möjlighet till en mer långsiktig planering och den dialog som förs med regionen kan utvecklas ytterligare.

Utredningen diskuterar även finansieringen av utbildningen och menar att det även fortsättningsvis bör utgå från lärosätena. Örebro universitet delar denna bedömning men vill som tidigare understryka de aspekter kring utbildningsuppdraget som vi påtalat i vårt svar på Styr- och resursutredningen SOU 2019:6.

Forskningens roll i omställningen till en nära vård

Utredningen har i tidigare betänkanden genomlyst forskningsfrågor i relation till omställningen till God och nära vård. I vårt svar fokuserar vi på det som lyfts i detta betänkande.

Utredningens för fram som en att slutsats det måste etableras förutsättningar för livskraftig och uthållig forskningsverksamhet även utanför de traditionella miljöerna.

Vi delar uppfattningen att säkerställande av utveckling och innovation grundad i högkvalitativ forskning är en avgörande och central del i ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem liksom för andra delar av samhället. Vid en omställning av hälso- och sjukvården mot mer vård utanför sjukhusen är det nödvändigt att forskning också måste bedrivas långsiktig och uthålligt inom primärvården. Vi delar också uppfattningen att forskning inom komplexa sjukdomstillstånd och multisjuklighet behöver utvecklas och utökas, liksom behovet av att fler yrkesgrupper deltar i forskning och att denna utvecklas interprofessionellt. Vi delar bilden av vikten av att fler medarbetare med högre akademisk examen, minst disputerade, ska finns i primärvård och kommunernas hälso- och sjukvård för att säkerställa vårdens kvalitet men också för att bedriva utveckling.

Utredningen påpekar vikten av det förslag som lagts redan i tidigare delbetänkande, SOU 2018:39 att Regionen och kommunerna inom ramen för sitt uppdrag ska säkerställa att primärvården bedriver forskning. Örebro universitet instämmer i att det är angeläget att det är en del i uppdraget för primärvården. Att fler professioner deltar i forskning och att interprofessionell forskning utvecklas vill vi också understryka samtidigt som det behövs en medvetenhet om att det tar lång tid att bygga upp en forskningskompetens inom ett område som tidigare haft en begränsad sådan verksamhet. Särskilt handledarfrågan kan vara en begränsande faktor och här torde det vara angeläget att utveckla samarbeten med etablerade forskningsmiljöer.

Utredningen föreslår även utveckling av kombinationstjänster. Örebro universitet ser detta som en intressant utveckling för att stärka samverkan inom FOUU även mot kommunerna.

Angående finansiering av forskningen inom primärvård och allmänmedicin så delar vi bilden av att det idag är svårt att erhålla medel för forskning inom primärvården från de traditionella forskningsfinansiärerna. Utredningen föreslår en modell utifrån en nationell konstruktion likande den modell för ”Allmenmedicinsk Forskningsfond” som finns i Norge. Örebro universitet kan dela utgångspunkterna i detta förslag i flera avseenden, även om det föreligger betydande skillnader i hälso- och sjukvårdens organisation i Sverige och Norge.

En allmänmedicinsk forskningsfond kan vara ett ändamålsenligt förslag men från ett universitetsperspektiv kan vi inte se att detta ska finansieras genom omfördelning av medel som idag går till den medicinska forskningen via t ex Vetenskapsrådet. De anslagen är redan i dag oftast inte tillräckliga för att finansiera avancerad experimentell forskning eller kliniska studier vilket är en nödvändighet för den fortsatta utvecklingen av den medicinska forskningen. Den traditionella medicinska forskningen utgör på kortare eller längre sikt också grunden för den vård som förväntas bedrivas inom den nära vården och det skulle därför inte gynna den fortsatta utvecklingen av hälso- och sjukvården som helhet om denna begränsades ytterligare. Detta betyder inte att lärosätet inte ser behovet av finansiering av forskning inom primärvården, utan att formerna för detta behöver utredas vidare.

Örebro universitet avstår från att kommentera de övriga delar i förslaget som ligger utanför vårt område.